

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Микитась Микола Якович

УДК 342.9

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ВІДНОВЛЕННЯ ЗРУЙНОВАНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ
УКРАЇНИ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Запоріжжя – 2025

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Запорізькому національному університеті
Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник –

доктор юридичних наук, професор,
заслужений працівник освіти України

Дубинський Олег Юрійович,

Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова,
проректор із науково-педагогічної роботи,
економічних, юридичних та соціальних питань.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Віхляєв Михайло Юрійович,

Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»,
професор кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права,
Центр українсько-європейського наукового співробітництва,
директор.

кандидат юридичних наук

Брагар Віталій Станіславович,

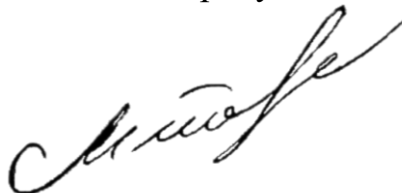
Миколаївський окружний адміністративний суд,
заступник Голови.

Захист відбудеться «20» грудня 2025 року о «10⁰⁰» годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 17.051.07 Запорізького національного університету за адресою: 01601, м. Київ, вул. Госпітальна, 4, конференц-зал «Фортеця».

З дисертацією можна ознайомитися в науковій бібліотеці Запорізького національного університету (м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66-а, корп. 2, кім. 101).

Автореферат розісланий «20» листопада 2025 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

М.В. Титаренко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Відновлення зруйнованої інфраструктури України постає одним із визначальних викликів сучасного етапу державотворення та має характер системоутворюючого завдання публічної влади. Інфраструктура у своїй багатовимірній сутності є основою функціонування економіки, забезпечення національної безпеки, територіальної цілісності, належного рівня публічних послуг і соціальної стабільності держави. Її транспортні, енергетичні, комунальні, соціальні, цифрові та оборонні компоненти утворюють базис життєдіяльності суспільства, а їхній стан визначає здатність держави забезпечувати сталий розвиток та подальшу інтеграцію до європейського правового простору. У цьому контексті ефективне адміністративно-правове регулювання процесів відновлення інфраструктури виступає не лише техніко-управлінським інструментом, а й елементом стратегічного забезпечення державного суверенітету і стійкості України.

Повномасштабна агресія російської федерації спричинила масштабні руйнування майже всієї інфраструктури України – від житлового фонду та соціальних об'єктів до критичних енергетичних, транспортних і промислових систем. За оцінками міжнародних інституцій, обсяги завданих збитків вимірюються сотнями мільярдів доларів і продовжують зростати. За таких обставин формування і реалізація державної політики реконструкції вимагають чітко визначених адміністративно-правових механізмів планування, координації, фінансування, контролю та відповідальності, здатних забезпечити системність, послідовність і прозорість управлінських рішень. Водночас відбудова здійснюється в умовах підвищених безпекових викликів, обмежених бюджетних ресурсів та необхідності забезпечення довіри громадян і міжнародних партнерів, що значно ускладнює процеси її нормативно-правового забезпечення.

Сфера відновлення інфраструктури належить до міжгалузевих напрямів правового регулювання, у межах яких взаємодіють норми адміністративного, фінансового, містобудівного, інформаційного, екологічного й господарського права. Проте саме адміністративне право визначає організаційно-правові засади діяльності органів виконавчої влади, їхню компетенцію, процедури ухвалення управлінських рішень, засоби контролю та юридичної відповідальності. Це зумовлює провідну роль адміністративно-правових інструментів у забезпеченні правової визначеності та належного функціонування системи реконструкції. Водночас наявна нормативна база характеризується фрагментарністю, колізійністю та відсутністю уніфікованих процедур, що створює суттєві перешкоди для реалізації масштабних проєктів відбудови та породжує ризики неефективності й корупційних зловживань.

Додатковим аргументом на користь актуальності є стрімка цифровізація публічного управління, яка трансформує інструментарій планування, реалізації та моніторингу відбудовних проєктів. Інноваційні технологічні рішення, системи відкритих даних та алгоритмічні механізми фінансового аудиту потребують належного правового закріплення, визначення їхнього

адміністративно-правового статусу та інтеграції у загальнонаціональні механізми управління. Особливої уваги потребує формування правових гарантій прозорості, підзвітності та громадського контролю над відбудовними процесами, що є критично важливими в умовах масштабної міжнародної фінансової підтримки.

Україна, як держава-кандидат на вступ до Європейського Союзу, зобов'язана адаптувати підходи до відбудови до стандартів європейського публічного управління, доброчесності, стратегічного планування, державних закупівель та адміністрування інфраструктурних проєктів. Це потребує глибокої модернізації чинних адміністративно-правових механізмів, впровадження кращих міжнародних практик, у тому числі вироблених у країнах, що проходили через повоєнну реконструкцію.

У науковій літературі активно досліджуються окремі аспекти правового регулювання відновлення зруйнованої інфраструктури України. Проблематиці адміністративно-правового впливу на процеси відбудови України присвячені праці таких учених, як: Р.Б. Бедрій, В.С. Брагар, М.Ю. Віхляєв, І.В. Діордіца, А.П. Дука, І.В. Зозуля, В.В. Крикун, В.І. Курило, В.В. Микитенко, В.В. Мушенюк, Г.В. Старченко та інші.

Попри значний обсяг наукових досліджень у сферах публічного управління, адміністративного права та економіки відбудови, питання відновлення інфраструктури України як комплексного об'єкта адміністративно-правового регулювання в умовах війни, цифрової трансформації та євроінтеграції залишається не досить опрацьованим.

Таким чином, необхідність формування системної, ефективної, прозорої та сучасної адміністративно-правової моделі відновлення зруйнованої інфраструктури України зумовлює високу теоретичну та практичну актуальність вибраної теми дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Роботу виконано в межах планів науково-дослідної роботи Запорізького національного університету.

Мета та задачі дослідження. Метою дисертаційного дослідження є комплексне теоретико-правове осмислення, системний аналіз та визначення сутності, змісту й особливостей адміністративно-правового регулювання відновлення зруйнованої інфраструктури України; виявлення нормативних, інституційних, процедурних і технологічних проблем у чинній системі управління відбудовою; формування науково обґрунтованих пропозицій щодо модернізації адміністративно-правових механізмів реконструкції з урахуванням воєнних викликів, цифрової трансформації та європейських стандартів публічного управління.

Для досягнення зазначеної мети в дисертаційній роботі поставлено такі задачі:

- визначити поняття, ознаки та правову природу відновлення зруйнованої інфраструктури як об'єкта адміністративно-правового регулювання;
- розкрити зміст адміністративно-правового механізму відбудови, його структуру, принципи, функції та інструменти;

- з'ясувати історичні етапи становлення правового регулювання інфраструктурної сфери та державного управління її відновленням на українських землях;
- охарактеризувати сучасний стан нормативно-правового регулювання відбудови, включаючи законодавство у сфері будівництва, публічних закупівель, фінансування, цифрових систем управління, контролю та нагляду;
- виявити прогалини, суперечності та проблеми фрагментарності правового регулювання;
- обґрунтувати необхідність прийняття єдиного рамкового закону про післявоєнне відновлення України;
- охарактеризувати систему суб'єктів публічної влади, що забезпечують реалізацію політики відновлення;
- визначити напрями оптимізації інституційної архітектури та моделі багаторівневого управління відбудовою;
- розробити концептуальні засади модернізації законодавства та адміністративно-правового механізму відбудови;
- запропонувати інституційні, процедурні та цифрові інструменти підвищення ефективності, прозорості та підзвітності реконструкційних процесів.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі організації, управління та забезпечення відновлення зруйнованої інфраструктури України, а також діяльність суб'єктів публічної влади, що пов'язана із формуванням і реалізацією державної політики у сфері післявоєнної реконструкції.

Предметом дослідження є адміністративно-правове регулювання відновлення зруйнованої інфраструктури України.

Методи дослідження. Методологія дослідження адміністративно-правового регулювання відновлення зруйнованої інфраструктури України ґрунтується на системному використанні загальнонаукових, спеціально-юридичних та міждисциплінарних методів пізнання, що дозволяє забезпечити всебічність, системність та об'єктивність дослідження.

Діалектичний метод використано для розкриття розвитку правового регулювання відбудови в умовах трансформації публічного управління, зміни воєнної та післявоєнної ситуації, а також для визначення закономірностей еволюції адміністративно-правових інститутів.

Системно-структурний метод застосовано для аналізу адміністративно-правового механізму реконструкції як цілісної сукупності принципів, процедур, суб'єктів, повноважень та інструментів контролю.

Формально-юридичний метод використано для дослідження змісту чинних нормативно-правових актів, формування понятійного апарату, визначення юридичної природи адміністративних процедур та інституційних повноважень.

Порівняльно-правовий метод дозволив зіставити українську модель регулювання відбудови з підходами держав Європейського Союзу та країн, що проходили післявоєнну реконструкцію, з метою визначення можливостей адаптації міжнародних стандартів і практик.

Історико-правовий метод застосовано для встановлення генези правового регулювання інфраструктурної сфери, виявлення етапів розвитку державної політики відбудови та з'ясування причин сучасної нормативної фрагментарності.

Метод правового моделювання використано під час розроблення пропозицій щодо формування рамкового законодавства, удосконалення інституційної архітектури, процедур публічних закупівель та цифрових механізмів управління реконструкцією.

Статистичний і документальний аналізи застосовано для узагальнення даних про масштаби руйнувань, обсяги фінансування, особливості міжнародної допомоги та ефективність управлінських рішень у сфері відбудови.

Нормативну основу роботи становлять Конституція та закони України, рішення Конституційного Суду України, міжнародні нормативно-правові акти, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, інші відомчі нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади.

Емпіричну базу дослідження становлять офіційні документи та практичні матеріали діяльності Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України, Державного агентства відновлення та розвитку інфраструктури України, Рахункової палати України та інших суб'єктів публічного управління, відповідальних за реалізацію національної політики відбудови. Дослідження ґрунтується на статистичних даних щодо масштабів руйнувань інфраструктури, обсягів фінансування, залучення міжнародної допомоги, результатів аудиту та моніторингу реконструкційних проєктів; матеріалах цифрових платформ DREAM і Prozorro; звітах міжнародних фінансових інституцій та донорських організацій, що оцінюють потреби та результати відновлення.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертаційна робота є одним із перших у вітчизняній адміністративно-правовій науці комплексних наукових аналізів адміністративно-правового регулювання відновлення зруйнованої інфраструктури України в умовах воєнної агресії, цифрової трансформації публічного управління та стратегічного курсу держави на європейську інтеграцію.

За результатами проведеної наукової роботи сформульовано низку положень, рекомендацій та висновків теоретичного і практичного спрямування, запропонованих особисто здобувачем, зокрема:

вперше:

– сформульовано авторське визначення відновлення інфраструктури як об'єкта адміністративно-правового регулювання, що розглядається як системна діяльність органів публічної влади, що спрямована на планування, координацію, фінансування, реалізацію, моніторинг та контроль реконструкційних проєктів у сферах транспортної, енергетичної, комунальної, соціальної, оборонної та цифрової інфраструктури в умовах надзвичайних викликів воєнного та післявоєнного періоду;

- обґрунтовано концепцію прийняття єдиного рамкового Закону України «Про засади післявоєнного відновлення України», покликано уніфікувати адміністративні процедури, встановити чітку компетенцію органів влади, забезпечити єдність планування, прозорість фінансування та посилення відповідальності за реалізацію проєктів відбудови;

- запропоновано модель інституціоналізації Державного агентства відновлення та розвитку інфраструктури України як центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом, відповідального за формування та реалізацію державної політики відбудови, координацію міжвідомчої взаємодії, стандартизацію технічних і управлінських процедур;

- розроблено концепцію нормативного закріплення цифрової екосистеми DREAM як єдиної державної інформаційної системи управління відбудовою, інтегрованої з «єВідновленням», Prozorro, державними кадастрами та системами фінансового контролю;

удосконалено:

- методологічні підходи до дослідження адміністративно-правового регулювання реконструкції, що включають поєднання інструментів адміністративного, містобудівного, фінансового та інформаційного права з урахуванням практики міжнародних фінансових організацій;

- класифікацію елементів адміністративно-правового механізму відбудови, до яких віднесено планувально-координаційні, дозвільні, наглядові, контрольні, моніторингові та відповідальні процедури, що забезпечують цілісність регуляторної моделі;

- підхід до визначення ролі уряду, міністерств, відомств, місцевих органів влади шляхом конкретизації їх компетенції, усунення дублювання повноважень та посилення міжвідомчої взаємодії відповідно до принципів субсидіарності й багаторівневого управління;

дістало подальший розвиток:

- теоретичне обґрунтування відбудови як системної функції публічної влади, що інтегрує планувальні, координаційні, контрольно-наглядові та антикризові інструменти адміністративного права, забезпечуючи стійкість держави в умовах воєнних та післявоєнних загроз;

- аналіз міжнародних підходів до організації післявоєнного відновлення, у межах якого уточнено механізми імплементації стандартів FIDIC, процедур міжнародних фінансових організацій, а також принципів прозорого управління донорськими коштами, використаних у країнах ЄС та Азії;

- обґрунтування ролі відкритих даних та цифрового аудиту як ключових компонентів антикорупційної інфраструктури у сфері реконструкції, які забезпечують попередження порушень, автоматизоване виявлення ризикових операцій та публічну підзвітність органів влади;

- уточнення змісту адміністративно-правової відповідальності у сфері реконструкції із визначенням особливостей відповідальності за порушення процедури планування, нецільове використання коштів, неналежне виконання робіт, що є критичними у воєнний та післявоєнний період.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес та можуть бути використані в таких напрямках:

– у *нормотворчій діяльності* – для вдосконалення законодавства у сферах публічного управління, містобудування, цифровізації, державних закупівель, фінансового контролю, діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування; у підготовці проєкту рамкового Закону України «Про засади післявоєнного відновлення України», спрямованого на кодифікацію та уніфікацію адміністративних процедур у сфері реконструкції; під час розроблення підзаконних нормативно-правових актів, що регламентують порядок планування, експертизи, фінансування, реалізації та моніторингу проєктів відбудови;

– у *правозастосовній практиці* – у діяльності Державного агентства відновлення та розвитку інфраструктури України, Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури, інших центральних і місцевих органів виконавчої влади в частині організації та координації відбудовних заходів; для удосконалення процедур публічних закупівель; у практиці органів державного фінансового контролю, включно з Рахунковою палатою, Держаудитслужбою та органами місцевого самоврядування – для підвищення ефективності моніторингу, аудиту й оцінювання відновлювальних проєктів; у діяльності органів, що взаємодіють з міжнародними донорами, для формування прозорих моделей координації міжнародної допомоги;

– у *навчальному процесі* – у підготовці лекцій, курсів і практичних занять з адміністративного права, публічного управління, фінансового права, цифрового урядування, адміністративних процедур; під час створення навчальних програм, підручників, методичних матеріалів для спеціальностей «Право», «Публічне управління та адміністрування», «Електронне врядування» тощо;

– у *наукових дослідженнях* – як основа для подальшого розвитку теоретико-правових підходів до адміністративно-правового регулювання сфери післявоєнного відновлення, зокрема у частині вдосконалення моделей багаторівневого публічного управління, цифрової трансформації адміністративних процедур, ризик-орієнтованого контролю, інституційної координації та імплементації міжнародних стандартів реконструкції;

– у *практичній діяльності* органів влади, підрядних організацій та інституцій відновлення; для орієнтації у вимогах адміністративно-правового регулювання, застосування механізмів державної підтримки та фінансового контролю, побудови ефективної співпраці з органами публічної влади й міжнародними донорами.

Апробація результатів дисертації. Результати дослідження були представлені та обговорені на 2 міжнародних наукових конференціях, зокрема: «Права людини та публічне врядування» (м. Чернівці, 2025 р.); «Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права» (м. Кременчук, 2024 р.).

Публікації. Основні положення роботи знайшли відображення в 5 наукових статтях, з них 4 статті опубліковані у виданнях, що визнані як фахові з юридичних наук, та 1 стаття – у зарубіжному науковому виданні, а також у 2 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 241 сторінку, у тому числі основного тексту – 215 сторінок. Список використаних джерел налічує 103 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено її зв'язок із науковими програмами, планами й темами; сформульовано мету та завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; наведено відомості про апробацію результатів і публікації, структуру роботи.

Розділ 1 «Теоретико-методологічні засади адміністративно-правового регулювання відновлення зруйнованої інфраструктури України» складається з трьох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Поняття, зміст і ознаки відновлення інфраструктури як об'єкта адміністративно-правового регулювання»* досліджено еволюцію наукових підходів до визначення поняття «відновлення інфраструктури» та окреслено його зміст у публічно-правовому вимірі. Проаналізовано трактування відновлення як системи організаційно-технічних, управлінських і будівельно-ремонтних заходів, спрямованих на повернення інфраструктурних об'єктів до належного стану, а також як багатофазного процесу, що охоплює оцінку руйнувань, планування, реконструкцію, фінансування та контроль. Основну увагу приділено адміністративно-правовій природі цього явища як діяльності органів публічної влади, що реалізується в інтересах національної безпеки та суспільної життєдіяльності.

Розглянуто відмежування відновлення від ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, підкреслено пріоритетність критичної інфраструктури та охарактеризовано ключові ознаки відновлення: публічно-правову спрямованість, нормативну регламентованість, комплексність, багатоетапність, тривалість, ресурсоемність, багатосуб'єктність і стратегічність.

Узагальнено, що відновлення інфраструктури становить самостійний об'єкт адміністративно-правового регулювання, що потребує цілісного правового режиму та ефективних механізмів координації.

У *підрозділі 1.2 «Історико-правові та доктринальні підходи до адміністративно-правового забезпечення відновлювальних процесів в Україні»* досліджено історичну еволюцію адміністративно-правових підходів до організації та забезпечення відновлювальних процесів в Україні. Проаналізовано дорадянські та ранньорадянські практики, зокрема механізми НЕП як правові стимули відбудови після воєнних руйнувань початку ХХ ст.

Розглянуто адміністративно-командну модель повоєнної відбудови 1940–1950-х рр., що ґрунтувалася на централізованому плануванні, мобілізації ресурсів і директивному правовому регулюванні. Підкреслено вплив Чорнобильської катастрофи як чинника виявлення інституційної неспроможності радянської системи кризового управління.

Окреслено особливості адміністративно-правового забезпечення в незалежній Україні: становлення системи цивільного захисту, формування правових механізмів реагування на надзвичайні ситуації та перші інституційні моделі відновлення. Проаналізовано зміни після 2014 р., включно зі створенням спеціалізованих органів, ухваленням програм відновлення Донбасу та децентралізацією реалізації відбудовчих заходів. Особливу увагу приділено трансформації підходів у період повномасштабної агресії 2022–2025 рр., коли сформовано багаторівневу систему стратегічного, координаційного та нормативного забезпечення.

Узагальнено сучасні доктринальні погляди на адміністративно-правове забезпечення як комплекс діяльності публічної адміністрації, що визначає організаційні, процедурні та інституційні механізми відновлення.

У підрозділі 1.3 *«Методологічні засади дослідження адміністративно-правового регулювання відновлення інфраструктури»* досліджено методологічні основи наукового пізнання адміністративно-правового регулювання відновлення інфраструктури. Розглянуто сутність поняття «методологія» як цілісної системи принципів, підходів і способів наукового аналізу, що формують логіку та структуру дослідження. Підкреслено значення діалектичного методу, який забезпечує розгляд правового регулювання відбудови в його розвитку, суперечностях та взаємозв'язках.

Проаналізовано застосування аналізу і синтезу, індукції та дедукції для дослідження окремих елементів механізму регулювання та формування узагальнюючих висновків. Основну увагу приділено системному та структурно-функціональному підходам, що дозволяють окреслити взаємодію нормативних, інституційних і процедурних компонентів механізму відновлення.

Запропоновано використання комплексу спеціально-юридичних методів – формально-юридичного, порівняльно-правового, історико-правового, прогностичного – для глибокого аналізу законодавства, генези правового регулювання та перспектив його розвитку. Узагальнено міждисциплінарні підходи, зокрема економіко-правовий та соціологічний аналізи, що забезпечують оцінку ефективності правових норм у економічному і соціальному вимірах. Зроблено висновок про необхідність комплексного поєднання методів для отримання об'єктивних і науково обґрунтованих результатів.

Розділ 2 «Нормативно-правові та інституційні механізми відновлення зруйнованої інфраструктури в Україні» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 *«Нормативно-правове забезпечення процесів відновлення інфраструктури в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення»* досліджено еволюцію та сучасний стан нормативно-правового забезпечення

процесів відновлення інфраструктури України в умовах воєнного стану та післявоєнної реконструкції.

Проаналізовано ключові акти, що визначають правові механізми фіксації пошкоджень, компенсації, організації невідкладних робіт, стратегічного планування та пріоритезації проєктів.

Розглянуто постанови Кабінету Міністрів України № 326, № 380, № 473, № 382, а також Закон № 2923-IX і Наказ № 964, які формують багаторівневу систему регулювання від фіксації шкоди до стратегічного відновлення територій. Підкреслено поступовий перехід від фрагментарних рішень до комплексної нормативної моделі, заснованої на принципах стійкості, цифровізації та субсидіарності.

Основну увагу приділено інституціоналізації процедур документування руйнувань, запуску компенсаційних механізмів, впровадженню цифрових реєстрів та методик пріоритезації.

Окреслено ключові виклики, зокрема координацію між рівнями влади, узгодженість регулювання та необхідність нормативного врегулювання використання конфіскованих російських активів. Узагальнено, що нормативно-правова база стала фундаментом державної політики відновлення та поступово перетворюється на інтегровану систему стратегічного управління. Зроблено висновок про її ключову роль у формуванні моделі «відбудови через розвиток».

У підрозділі 2.2 *«Компетенція і повноваження органів публічної влади у сфері відновлення інфраструктури в Україні»* досліджено систему компетенцій і повноважень органів публічної влади, що забезпечують відновлення інфраструктури України в умовах воєнного стану та післявоєнної реконструкції.

Проаналізовано багаторівневу модель управління, у межах якої Кабінет Міністрів України здійснює стратегічне керівництво, формує державну політику та ухвалює ключові нормативні акти. Розглянуто функції Міністерства розвитку громад і територій України як провідного органу, відповідального за формування галузевої політики, нормативне забезпечення, координацію підвідомчих структур і міжнародну взаємодію. Підкреслено роль Державного агентства відновлення як центрального виконавця проєктів, що реалізує будівництво, реконструкцію та модернізацію об'єктів різних інфраструктурних секторів.

Основну увагу приділено взаємодії центрального, регіонального та місцевого рівнів, зокрема повноваженням військових адміністрацій і органів місцевого самоврядування у плануванні, замовленні та контролі робіт. Окреслено механізми координації та контролю – міжвідомчі робочі групи, парламентський та громадський нагляд, цифрові платформи прозорості.

У підсумку узагальнено, що система публічної влади у сфері відновлення є комплексною, ієрархічною та потребує подальшого нормативного зміцнення й ефективної міжрівневої взаємодії. Зроблено висновок, що узгодженість дій усіх суб'єктів визначає успіх відбудовчих процесів.

У підрозділі 2.3 «Адміністративно-правові процедури планування, фінансування та моніторингу відновлювальних заходів» досліджено адміністративно-правові процедури планування, фінансування та моніторингу відновлювальних заходів як ключові елементи механізму післявоєнної реконструкції України. Проаналізовано еволюцію наукових підходів до розуміння адміністративної процедури, окреслено її нормативну природу, матеріально-процедурний зміст та роль у забезпеченні законності, прозорості й послідовності управлінських рішень. Розглянуто специфіку застосування процедур у сфері відбудови, де вони виступають інструментом впорядкування діяльності органів влади, координації суб'єктів, мінімізації дискреції та запобігання корупційним ризикам.

Основну увагу приділено трьом взаємопов'язаним блокам, таким як: планування (визначення пріоритетів, підготовка програм відновлення, погодження рішень, участь громадськості), фінансування (процедури подання заявок, розподіл і цільове використання ресурсів, бюджетні правила, міжнародна допомога) та моніторинг (збір і аналіз даних, цифрові інструменти, зовнішній аудит донорів). Підкреслено, що ці процедури утворюють єдиний цикл управління, який забезпечує стратегічність, підзвітність та ефективність державної політики.

Узагальнено, що адміністративно-правові процедури формують нормативну інфраструктуру відбудови, забезпечують її публічність і результативність. Зроблено висновок, що їх належне функціонування є визначальною умовою прозорості та ефективної реконструкції України.

У підрозділі 2.4 «Державний та громадський контроль за використанням коштів і ресурсів для відновлення інфраструктури України» досліджено зміст, мету та інституційні механізми державного й громадського контролю у сфері використання фінансових і матеріальних ресурсів, спрямованих на відновлення інфраструктури України. Проаналізовано теоретичні підходи до розуміння контролю як ключового елементу публічного управління, що забезпечує законність, ефективність і підзвітність під час реалізації відбудовчих програм. Розглянуто зміст державного контролю, його функціональну природу, форми реалізації, систему суб'єктів, а також нормативні засади контролю у сфері фінансування проєктів реконструкції, включно з діяльністю Верховної Ради України, Рахункової палати, Кабінету Міністрів, Державної казначейської служби та Державного агентства відновлення. Підкреслено, що державний контроль виступає багаторівневим механізмом, який об'єднує парламентський, урядовий, фінансовий, відомчий та територіальний нагляд.

Окрему увагу приділено громадському контролю як інструменту демократичного врядування та суспільної участі, здатному підвищувати прозорість використання бюджетних коштів і запобігати корупційним ризикам. Окреслено форми участі громадськості – моніторинг закупівель, аналіз відкритих даних, участь у громадських радах, застосування цифрових платформ на кшталт DOZORRO.

Узагальнено, що ефективна синергія державного і громадського контролю формує інституціональну основу прозорості та результативної відбудови України. Зроблено висновок, що належно організовані контрольні механізми зміцнюють довіру суспільства до влади та забезпечують дотримання принципів доброчесності, відкритості і верховенства права.

Розділ 3 «Зарубіжний досвід і напрями вдосконалення адміністративно-правового регулювання відновлення інфраструктури в Україні» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 *«Міжнародно-правові стандарти та зарубіжні практики відновлення інфраструктури після воєнних конфліктів та надзвичайних ситуацій»* досліджено міжнародно-правові стандарти та зарубіжні практики відновлення інфраструктури після збройних конфліктів і надзвичайних ситуацій, що формують методологічну основу для побудови української моделі післявоєнної реконструкції. Проаналізовано «принципи Лугано» як сучасну концептуальну рамку повоєнної відбудови, яка передбачає партнерство, прозорість, верховенство права, інклюзивність і сталий розвиток. Розглянуто успішні кейси повоєнної реконструкції – План Маршалла, відбудову Федеративної Республіки Німеччина, Італійської Республіки, Французької Республіки та інших країн Західної Європи – під кутом інституційних механізмів, економічних реформ, стратегічного планування та контролю за використанням ресурсів. Підкреслено значення валютної стабілізації, модернізації економіки, розвитку людського капіталу й інтеграційних процесів як фундаментальних чинників сталого відновлення.

Приділено увагу досвіду країн Азії (Японської Держави, Південної Кореї), який демонструє важливість технологічної модернізації, інвестицій у освіту, експортно-орієнтованої політики та антикорупційних інституцій. Окреслено також кейси Балкан, Ліванської Республіки, Іракської Республіки та Ісламського Емірату Афганістан як приклади ризиків фрагментованої координації, корупції та інституційної слабкості. Узагальнено, що успішне відновлення можливе лише за умов поєднання стратегічного планування, сильної інституційної спроможності, прозорості фінансових потоків, участі громад та міжнародної інтеграції.

Зроблено висновок, що міжнародний досвід має слугувати орієнтиром для формування ефективної, стійкої та інклюзивної моделі відбудови України.

У підрозділі 3.2 *«Перспективи розвитку та напрями удосконалення адміністративно-правового регулювання процесів післявоєнного відновлення інфраструктури в Україні»* досліджено ключові перспективи розвитку та напрями удосконалення адміністративно-правового регулювання процесів післявоєнного відновлення інфраструктури України. Проаналізовано безпрецедентний масштаб руйнувань, підтверджений міжнародними оцінками, що визначає потребу у переході від фрагментарних рішень до системної державної політики реконструкції. Підкреслено, що чинне нормативно-правове забезпечення України є розпорошеним, нестабільним і не відповідає масштабам сучасних викликів, що ускладнює планування, реалізацію та контроль проєктів відбудови.

Основну увагу приділено необхідності ухвалення єдиного рамкового Закону України «Про засади післявоєнного відновлення України», який має уніфікувати адміністративні процедури, визначити повноваження суб'єктів владних повноважень, запровадити єдині правила технічного обстеження, проєктування, експертизи та введення в експлуатацію об'єктів реконструкції. Окреслено доцільність створення Національної стратегії післявоєнного відновлення та системи пріоритезації об'єктів.

У роботі розглянуто перспективи формування стабільної інституційної архітектури відбудови, зокрема посилення статусу Державного агентства відновлення та розвитку інфраструктури України як центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом та ключового координатора реконструкційних процесів. Узагальнено, що така модель відповідає успішним міжнародним практикам і забезпечить уникнення дублювання функцій та інституційної фрагментації.

Важливе місце відведено цифровізації процесів відбудови. Запропоновано інтегрувати систему DREAM, «єВідновлення», «єВідбудову» та інші державні ресурси у єдину цифрову екосистему з функціями автоматизованого моніторингу, ризик-орієнтованого аудиту та відкритих даних.

Зроблено висновок, що сучасна модель регулювання має трансформуватися у комплексну, прозору та технологічно модернізовану систему, здатну забезпечити ефективність відбудови, довіру міжнародних партнерів і сталий розвиток України у післявоєнний період.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження сформульовано наукові положення та отримано результати, які у сукупності розв'язують важливе наукове завдання розроблення теоретичних положень та науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення адміністративно-правового регулювання відновлення зруйнованої інфраструктури України. Найсуттєвішими з них є такі:

1. Розгляд категорії «відновлення інфраструктури» в адміністративно-правовому вимірі дає змогу констатувати її формування як самостійного й високоспецифічного об'єкта правового впливу, що потребує цілісного нормативного регулювання та інституційного забезпечення. В умовах збройної агресії проти України руйнування елементів критичної інфраструктури набуло ознак масштабної системної кризи, що охоплює всі важливі сфери життєдіяльності держави та суспільства. Тому питання правового забезпечення їх відбудови набуває стратегічного значення для реалізації публічного інтересу, забезпечення національної безпеки, відновлення функціонування державного простору та гарантування прав громадян.

Обґрунтовано, що відновлення інфраструктури як правова категорія має розглядатися не як виключно технічна або господарська діяльність, а як публічно-управлінський процес, що реалізується в межах владних повноважень уповноваженими суб'єктами публічної адміністрації. Такий підхід дозволяє

визначити комплексну природу відновлення, що охоплює стадії стратегічного планування, проєктування, фінансування, реалізації, моніторингу й контролю і передбачає взаємодію між численними суб'єктами різного рівня та природи.

Зміст відновлення інфраструктури включає як організаційно-управлінські, так і техніко-економічні компоненти, що повинні бути впорядковані в межах адміністративно-правового регулювання. Ключовими складниками цього змісту є: оцінка завданих збитків; розробка проєктів і програм; реалізація будівельно-відновлювальних заходів; забезпечення матеріально-технічними та фінансовими ресурсами; правове супроводження процедур і контроль за виконанням. Координація дій численних учасників процесу, у тому числі міжнародних донорів, потребує інституалізації чітких процедур та механізмів взаємодії, які мають бути закріплені на нормативному рівні.

Виділено основні ознаки відновлення інфраструктури як об'єкта адміністративно-правового регулювання: публічно-правову природу, нормативну регламентованість, комплексність, етапність, тривалість, ресурсоемність, багатосуб'єктність, стратегічність і автономність правового режиму. Сукупність цих характеристик дозволяє розглядати відновлення інфраструктури України як особливий феномен публічного управління, що потребує доктринального переосмислення і законодавчого унормування.

2. Встановлено, що дослідження історико-правових і доктринальних підходів до адміністративно-правового забезпечення відновлювальних процесів в Україні дозволяє зробити низку концептуальних узагальнень, що мають як теоретичне, так і практичне значення для подальшого розвитку відповідної правової доктрини. Вивчення історичних періодів – від дорадянської доби до сучасності – свідчить про глибоку укоріненість і водночас трансформаційну динаміку моделей правового забезпечення відбудови. Ці моделі еволюціонували від централізованого командно-адміністративного підходу до більш гнучкої, скоординованої, публічно-орієнтованої системи, здатної до міжсекторальної взаємодії та відповідальності за результат.

Історичний досвід радянського періоду, особливо повоєнної відбудови 1940–1950-х рр., окреслив модель жорстко централізованого правового регулювання, що базувалась на плануванні, мобілізації та директивному управлінні. Відповідний досвід, хоч і забезпечив стрімке фізичне відновлення, мав обмежену гнучкість і не враховував гуманітарного виміру, а також прав особистості. Водночас кризи 1980-х рр. – передусім Чорнобильська катастрофа – продемонстрували глибоку вразливість командної адміністративної системи до надзвичайних ситуацій, актуалізувавши потребу в реформуванні публічного управління.

У незалежній Україні адміністративно-правове забезпечення відновлення набуло нових форм, орієнтованих на нормативну деталізацію, децентралізацію повноважень і створення окремих режимів правового реагування на кризові події як природного, так і антропогенного характеру.

Події в Україні після 2014 р., а особливо з початком повномасштабної агресії РФ у 2022 р., чітко засвідчили необхідність переосмислення функцій публічного управління в умовах масштабних викликів. У відповідь на безпрецедентні руйнування і гуманітарні кризи в Україні формується нова модель адміністративно-правового забезпечення, яка базується не лише на оперативному реагуванні, а й на принципах законності, відкритості, субсидіарності, стратегічного планування, сталого розвитку та міжсекторального партнерства.

У цьому контексті сучасна адміністративно-правова доктрина виступає теоретичним фундаментом для осмислення і проєктування таких механізмів. Вона формує концептуальну рамку для розуміння відновлення як багатовимірного правового процесу, у якому взаємодіють численні суб'єкти та інституції в межах єдиного публічного інтересу. Доктринальні напрацювання зосереджені на забезпеченні правової визначеності, процедурної прозорості, функціонального розмежування повноважень та ефективної координації владних дій.

Таким чином, адміністративно-правове забезпечення відновлювальних процесів набуває значення не лише як засіб подолання наслідків надзвичайних ситуацій, а й як інструмент формування сучасної архітектури публічного управління, орієнтованої на сталу модернізацію, безпеку та суспільну згуртованість у довгостроковій перспективі.

3. Визначено, що методологічне підґрунтя дослідження адміністративно-правового регулювання процесів відновлення інфраструктури становить багатовимірну систему аналітичних інструментів, що поєднує загальнонаукові, спеціально-юридичні та міждисциплінарні підходи. Такий методологічний плюралізм зумовлений складністю, комплексністю та динамізмом досліджуваного об'єкта – механізму правового забезпечення відбудови, який перебуває на перетині права, економіки, управління та соціології.

Застосування загальнонаукових методів (діалектики, аналізу і синтезу, індукції та дедукції, системного і структурно-функціонального підходів) забезпечує цілісне та логічно несуперечливе бачення адміністративно-правових процесів. Завдяки їм вдалося розкрити внутрішні суперечності правового регулювання, охопити весь цикл – від постановки теоретичних проблем до емпіричного аналізу результатів реалізації нормативних приписів, зокрема в площині ефективності, прозорості й відповідності публічним інтересам.

Водночас спеціально-юридичні методи (формально-юридичний, порівняльно-правовий, історико-правовий, прогностичний) дозволяють поглиблено опрацювати нормативну базу, з'ясувати генезу та динаміку правового регулювання, порівняти вітчизняну практику з міжнародним досвідом, а також змоделювати перспективні правові рішення у сфері відбудови. Вони забезпечують суто правовий вимір дослідження, необхідний для формулювання доктринальних висновків і надання практичних рекомендацій.

Особливу евристичну цінність становить міждисциплінарний підхід, насамперед економіко-правовий та соціологічний аналізи. Вони дозволяють оцінити реальну результативність правових механізмів у контексті використання ресурсів, ефективності процедур, рівня соціального схвалення та дотримання принципів належного врядування. Таким чином, вивчення правового регулювання інтегрується в ширший соціально-економічний контекст, що особливо важливо для обґрунтування практичної значущості та реалізованості запропонованих змін.

Сформована методологічна рамка дослідження є комплексною, збалансованою та адаптивною до специфіки предмета. Вона забезпечує наукову достовірність здобутих результатів, їх відповідність сучасним викликам публічного управління та адміністративного права, а також слугує міцним підґрунтям для подальшого аналізу конкретних правових інститутів і механізмів відбудови інфраструктури України в післякризовий період.

4. Встановлено, що нормативно-правова база відновлення інфраструктури України в умовах воєнного стану пройшла інтенсивну еволюцію – від перших урядових актів, спрямованих на фіксацію шкоди та реагування на руйнування, до комплексних законодавчих механізмів компенсації, стратегічного планування й цифрового управління процесами реконструкції. У ході цієї трансформації відбулося інституційне закріплення нових підходів до публічного управління відновленням, орієнтованих не лише на ліквідацію наслідків агресії, а й на модернізацію соціально-економічного простору держави.

Визначальним чинником стало усвідомлення, що відбудова є не тимчасовою реакцією на кризу, а довгостроковою політикою державної стійкості та безпеки. Численні урядові рішення поступово сформували багаторівневу систему регулювання, у якій кожен документ виконує окрему, але взаємопов'язану функцію. Вони заклали нормативні основи фіксації шкоди, оцінки збитків, компенсації, пріоритезації проєктів і планування реконструкції територій. Таким чином, створено своєрідний адміністративно-правовий ланцюг від «факту руйнування» до «факту відновлення», що забезпечує безперервність управлінських процесів.

Впровадження цифрових інструментів («Відновлення», електронні реєстри, онлайн-заявки через «Дію») перетворює нормативну базу на живий механізм публічного адміністрування, що поєднує юридичні, інформаційні та управлінські функції. Водночас стандартизація процедур, запровадження індексів соціально-економічної пріоритезації, формування поняття «територія відновлення» свідчать про наближення українського законодавства до сучасних європейських підходів.

Разом із тим залишаються проблемні зони: недостатня узгодженість між актами різних рівнів, фрагментарність фінансових механізмів, потреба у прозорих процедурах контролю за використанням коштів, а також відсутність усталеного правового режиму управління конфіскованими російськими активами. Розв'язання цих питань визначатиме ефективність подальшого етапу нормативного розвитку сфери відновлення.

Отже, сучасна система нормативно-правового забезпечення процесів відновлення інфраструктури виступає ядром державної політики післявоєнної модернізації України. Вона поєднує функції правового регулювання, стратегічного планування, фінансової координації та цифрової прозорості, забезпечуючи перехід від відновлення як технічної дії до відновлення як інструменту розвитку. Такий підхід формує нову парадигму адміністративно-правового управління – модель, у якій відбудова стає складником сталого розвитку, національної безпеки та євроінтеграційного поступу України.

5. Зазначено, що система публічної влади у сфері відновлення інфраструктури України в умовах воєнного стану зазнала суттєвої трансформації, яка полягає у формуванні нової багаторівневої моделі управління. Вона поєднує стратегічне керівництво на центральному рівні, координацію на регіональному та реалізацію конкретних проєктів на місцевому. Такий підхід забезпечує комплексність і системність у відбудовчих процесах, але водночас висуває підвищені вимоги до узгодженості, правового забезпечення та ефективності взаємодії між різними рівнями влади.

На рівні центральної виконавчої влади визначальну роль відіграє Кабінет Міністрів України, який не лише задає політико-правові орієнтири відновлення, а і здійснює загальну координацію діяльності всіх залучених суб'єктів. У межах цієї вертикалі ключовими інституційними центрами стали Міністерство розвитку громад та територій України і підпорядковане йому Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури. Їх створення стало відповіддю на потребу централізованого управління масштабними процесами відбудови, консолідації повноважень у сфері будівництва, транспорту, житлово-комунального господарства та регіонального розвитку. Водночас концентрація настільки широкого кола функцій потребує постійного удосконалення механізмів контролю, внутрішнього аудиту, запобігання дублюванню повноважень і розмежування відповідальності.

Особливу роль у формуванні відновлювальної політики відіграють також галузеві міністерства – фінансів, економіки, енергетики, цифрової трансформації, юстиції та інші, які реалізують відповідні напрями відбудови у своїх секторах. Їхня діяльність свідчить про поступовий перехід до інтегрованого управління, коли кожна галузь забезпечує відновлення в межах своєї компетенції, але у спільній координаційній рамці уряду. При цьому важливою тенденцією є цифровізація процедур, що підвищує рівень відкритості, контролю та довіри громадян і міжнародних партнерів.

На місцевому рівні основний тягар реалізації відбудови лягає на органи місцевого самоврядування та військові адміністрації. Вони забезпечують безпосереднє управління процесами реконструкції, прийняття рішень про компенсації, контроль за виконанням робіт, а також взаємодію з населенням. Ефективність відбудови значною мірою залежить від їх кадрової, фінансової та організаційної спроможності, що вимагає цільової підтримки з боку держави. Водночас саме децентралізована природа цього рівня управління забезпечує адаптацію відбудовчих заходів до потреб конкретних територіальних громад.

У системі управління поступово формується збалансований механізм контролю та підзвітності, який поєднує парламентський, громадський і міжнародний виміри. Зокрема, нагляд за використанням коштів здійснюється комітетами Верховної Ради, антикорупційними органами, а також донорами через спеціальні координаційні платформи. Це створює багатовекторну систему контролю, яка покликана запобігати зловживанням і забезпечувати законність, прозорість та результативність державної політики відновлення.

Отже, компетенція і повноваження органів публічної влади у сфері відновлення інфраструктури становлять цілісну систему, що еволюціонує відповідно до викликів воєнного часу. Подальше вдосконалення цієї системи має ґрунтуватися на принципах субсидіарності, відкритості, децентралізації та партнерства держави, громад і міжнародних донорів. Саме ефективна взаємодія всіх рівнів влади здатна перетворити процес відновлення з реактивної політики ліквідації наслідків війни на стратегічний інструмент модернізації та сталого розвитку України.

6. Встановлено, що адміністративно-правові процедури у сфері планування, фінансування та моніторингу відновлювальних заходів формують концептуальний і нормативний фундамент державної політики відбудови України. Вони забезпечують єдність цілей, узгодженість дій органів влади, передбачуваність управлінських процесів та належний рівень підзвітності у використанні публічних ресурсів. В умовах масштабних руйнувань, спричинених збройною агресією РФ, процедурна впорядкованість стала гарантією того, що процес реконструкції не перетвориться на хаотичне реагування, а набуде системного, прозорого й правомірного характеру.

Адміністративно-правові процедури планування відіграють стратегічну роль, оскільки визначають логіку, послідовність і суб'єктну взаємодію у процесі розроблення програм відновлення. Вони формують нормативні рамки, в межах яких державні, регіональні та місцеві органи влади узгоджують пріоритети, ресурси і строки виконання проєктів. Правове регулювання цього етапу забезпечує реалізацію принципів відкритості та участі громадськості, що зміцнює довіру до держави та підвищує ефективність ухвалених рішень. Планування на основі адміністративних процедур набуває характеру стратегічного управління, у якому кожна дія ґрунтується на нормативній визначеності, публічності та прогнозованості результатів.

Фінансування відновлювальних заходів, своєю чергою, реалізується як упорядкована система адміністративно-правових дій, що поєднує бюджетні, міжбюджетні, донорські та приватні ресурси в єдиному правовому полі. Встановлені процедури розподілу, цільового використання та контролю коштів формують фінансову дисципліну і забезпечують прозорість державної політики. Використання цифрових інструментів створює умови для відкритості та громадського контролю, запобігаючи зловживанням і підвищуючи довіру міжнародних партнерів. Таким чином, фінансові адміністративні процедури набувають статусу механізму правової легітимації бюджетних рішень у сфері відбудови.

Моніторинг як завершальний етап процедурного циклу має не лише технічне, а і суттєве правове значення. Його адміністративно-правові механізми забезпечують оцінку ефективності реалізованих заходів, своєчасне виявлення ризиків, внесення коректив у стратегію та зміцнення інституційної спроможності органів влади. Завдяки впровадженню системи моніторингу, заснованої на електронних реєстрах і міжнародних стандартах звітності, відбудова України перетворюється на процес, керований доказовими даними й підконтрольний суспільству. Моніторинг забезпечує баланс між оперативністю рішень і принципом законності, стаючи дієвим інструментом правового контролю за результативністю політики реконструкції.

Отже, адміністративно-правові процедури у сфері планування, фінансування та моніторингу становлять цілісну, взаємопов'язану систему, спрямовану на досягнення ефективності, законності та прозорості державного управління. Вони забезпечують поєднання стратегічного бачення, ресурсного потенціалу та аналітичного зворотного зв'язку, формуючи повноцінний цикл публічного адміністрування. У сучасних умовах відновлення України саме процедурна впорядкованість виступає ключовою передумовою реалізації принципів *good governance*, підвищення легітимності державної політики та побудови нової моделі сервісно-орієнтованої публічної влади, здатної ефективно відновлювати матеріальну та інституційну інфраструктуру держави.

7. Визначено, що ефективна система державного й громадського контролю є невід'ємною умовою реалізації політики відновлення інфраструктури України в післявоєнний період. Саме контроль виступає тим механізмом, який забезпечує законність, підзвітність, прозорість та результативність управління фінансовими й матеріальними ресурсами, запобігаючи нецільовому їх використанню й корупційним ризикам. Його наявність гарантує дотримання принципів верховенства права, належного врядування та фінансової дисципліни у сфері реконструкції держави.

Державний контроль у цій системі має системоутворююче значення, адже поєднує правові, організаційні й інституційні інструменти впливу на процеси управління публічними фінансами. Він реалізується на парламентському, урядовому, відомчому, фінансово-аудиторському та територіальному рівнях, створюючи багаторівневу структуру перевірок і нагляду. Ключову роль відіграють Верховна Рада України, Рахункова палата, Кабінет Міністрів, Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури, місцеві адміністрації та профільні міністерства. Їхня діяльність спрямована на забезпечення ефективності бюджетних програм, раціонального використання коштів Фонду ліквідації наслідків збройної агресії, а також своєчасного звітування про виконані роботи. Такий підхід формує дієвий механізм державного аудиту, у межах якого перевіряються законність, результативність та економність витрат на відновлення об'єктів.

Разом із тим державний контроль у сфері відбудови має бути доповнений і врівноважений активною участю громадськості. Громадський контроль, ґрунтуючись на принципах відкритості, самоорганізації та участі громадян у публічному житті, виконує функції незалежного моніторингу, зворотного зв'язку й демократичної легітимації державних дій. Його реалізація через інститути громадських рад, публічних консультацій та цифрові платформи відкритих даних забезпечує суспільний нагляд за використанням коштів, прозорість тендерних процедур і запобігання корупційним зловживанням. Громадський контроль розширює межі традиційного нагляду, охоплюючи весь життєвий цикл проєктів – від планування до приймання результатів робіт, що сприяє формуванню культури підзвітності та довіри до держави.

Важливо підкреслити, що синергія державного та громадського контролю створює нову якість публічного управління, у якому рішення ухвалюються на основі доказової інформації, відкритих даних і суспільного консенсусу. Така взаємодія посилює інституційну спроможність держави, підвищує ефективність реалізації програм відновлення та сприяє інтеграції України до європейських стандартів. У цьому контексті контроль виступає не лише формою нагляду, а й фундаментальним принципом публічного адміністрування, що забезпечує баланс між владою та громадянським суспільством.

Отже, державний і громадський контроль у сфері використання коштів і ресурсів для відновлення інфраструктури України є двома взаємодоповнюючими елементами єдиної системи публічного нагляду. Їх ефективне функціонування гарантує прозорість, законність і результативність відбудовних процесів, формує довіру до влади, зміцнює фінансову дисципліну та закладає основи для побудови демократичної, відповідальної і сервісно-орієнтованої держави в умовах післявоєнного розвитку.

8. Досліджено базові міжнародно-правові стандарти та зарубіжні практики, що формують нормативно-методологічну основу відновлення інфраструктури після воєнних конфліктів і надзвичайних ситуацій, а також обґрунтовано значення цих підходів для формування української моделі повоєнної реконструкції. Узагальнення світового досвіду дає змогу зробити висновок про те, що успішні приклади відбудови – від європейських країн після Другої світової війни до сучасних трансформацій Азії та окремих держав Балканського регіону – мають спільні інституційні риси, пов'язані з ефективністю управління, верховенством права, прозорістю механізмів фінансування та стратегічною узгодженістю державної політики.

Проаналізовано, що одним із ключових міжнародних орієнтирів для України виступають «Принципи Лугано», які визначають ціннісну та процедурну рамку відбудови, інтегровану у ширший контекст європейської моделі управління. Досліджено, що провідним чинником успіху Плану Маршалла було поєднання масштабної зовнішньої допомоги з внутрішнім реформуванням, інституційною перебудовою та впровадженням фінансової підзвітності. Обґрунтовано, що ці елементи залишаються актуальними і для України, насамперед у частині створення єдиного координаційного центру,

забезпечення контролю цільового використання коштів та стимулювання внутрішніх інвестицій.

Вивчення досвіду Федеративної Республіки Німеччина, Італійської Республіки, Японської Держави та Південної Кореї дозволило виділити універсальні механізми довгострокового розвитку: стабілізацію фінансової системи, модернізацію економіки, інвестиції в людський капітал, технологічні інновації та експортно-орієнтовану промислову політику. Проаналізовано, що ці механізми мають стратегічне значення для України, яка перебуває у фазі глибокої структурної перебудови.

Окремо узагальнено уроки країн із менш успішними сценаріями відновлення – Соціалістичної Республіки В'єтнам, Ісламського Емірату Афганістан, Іракської Республіки та окремих держав Балкан.

Досліджено, що їхні проблеми здебільшого пов'язані з відсутністю безпекового контролю, слабкістю інституцій, корупцією та політичною нестабільністю. На основі цього обґрунтовано, що без забезпечення верховенства права, безпеки та інституційної спроможності навіть значні фінансові ресурси не приводять до сталих результатів.

Зроблено висновок, що для України найбільш релевантною є модель відбудови, яка поєднує централізоване стратегічне планування з децентралізованою реалізацією, впровадженням антикорупційних стандартів, цифрових механізмів моніторингу, партнерством держави з приватним сектором і системними інвестиціями в людський капітал. Саме інтеграція міжнародно-правових стандартів, адаптація перевірених зарубіжних практик та інституційна модернізація створюють фундамент для формування ефективної, прозорої і стійкої моделі повоєнного відновлення України.

9. Всебічно досліджено перспективи розвитку та напрями удосконалення адміністративно-правового регулювання процесів повоєнного відновлення інфраструктури України, що дало можливість сформулювати цілісне бачення необхідних нормативних, інституційних, організаційних та технологічних змін, здатних забезпечити ефективність і стійкість післякризової реконструкції держави. На основі узагальнення широкого масиву законодавчих ініціатив, міжнародного досвіду та реальних управлінських потреб зроблено висновок, що сучасна модель регулювання відбудови потребує глибокої модернізації та кодифікованої законодавчої основи.

Досліджено, що критичною передумовою системності політики відновлення є ухвалення єдиного рамкового Закону України «Про засади післявоєнного відновлення України», покликаного усунути нормативну фрагментарність, забезпечити уніфікацію адміністративних процедур, чітко визначити розмежування повноважень між органами влади та створити передбачувану правову основу для довгострокових програм реконструкції. Обґрунтовано, що саме така законодавча рамка здатна запобігти колізіям, усунути дублювання функцій та забезпечити єдність стратегічного планування, фінансування, реалізації й моніторингу проєктів відбудови.

Особливу увагу приділено інституційній архітектурі управління, у межах якої виділено необхідність нормативного посилення ролі Державного агентства відновлення та розвитку інфраструктури України як центрального координаційного органу у сфері реконструкції. Доведено, що стабільний правовий статус цього органу разом зі створенням мережі регіональних офісів відбудови сприятиме формуванню ефективної вертикалі управління, узгодженості рішень та реальної відповідальності за виконання проєктів. Узагальнено, що оптимальна модель взаємодії міністерств, агентства та місцевого самоврядування має ґрунтуватися на принципах субординації, спеціалізації й децентралізації.

Суттєвий акцент зроблено на цифровій трансформації відбудови. Досліджено та обґрунтовано доцільність інституціоналізації платформи DREAM як єдиної державної цифрової екосистеми, інтегрованої з іншими інформаційними ресурсами (Prozorro, Держгеокадастр, «єВідновлення», «єВідбудова» тощо). Встановлено, що створення єдиного реєстру пошкоджень і проєктів реконструкції, запровадження автоматизованого фінансового та технічного аудиту, а також багаторівневого доступу для громад, донорів і контролюючих органів є ключовими умовами відкритості, підзвітності та попередження корупційних ризиків.

Окремо проаналізовано реформування публічних закупівель. Виділено необхідність запровадження спеціалізованих процедур закупівель у цій сфері, адаптованих до потреб реконструкції, з одночасним забезпеченням конкуренції, прозорості та зовнішнього контролю. Обґрунтовано важливість формування реєстру недобросовісних підрядників, посилення інституту інженера-консультанта та впровадження механізмів превентивного моніторингу ризиків у режимі реального часу.

Особливе місце у дослідженні посідає питання співпраці з міжнародними донорами. Узагальнено, що створення механізму «єдиного вікна», застосування міжнародних стандартів, а також цифрова інтеграція фінансових потоків у платформу DREAM є необхідними умовами прозорого управління та довіри партнерів. Доведено, що лише за наявності чіткої координації міжнародна допомога працюватиме системно й відповідатиме пріоритетам держави.

Висвітлено також важливість залучення приватного капіталу, зокрема через системи гарантування воєнних ризиків, розвиток ДПП, спеціальні режими інвестиційних територій та податкові стимули. Показано, що така політика формує підґрунтя для переходу від моделі донорської залежності до економічно самопідтримуваної реконструкції.

Узагальнюючи, зроблено висновок, що успішна відбудова України можлива лише за умови глибокої трансформації адміністративно-правового регулювання – від фрагментарного реагування до системної, цифрової, прозорої та інституційно стійкої моделі управління, здатної забезпечити стратегічну модернізацію держави в післявоєнний період.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Микитась М.Я. Система нормативного регулювання відбудови інфраструктури України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 3. С. 776–779.
2. Микитась М.Я. Міжнародно-правові моделі та компаративний аналіз практик реконструкції інфраструктури держав після воєнних конфліктів та надзвичайних ситуацій. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2024. № 7(67). Р. 425–431.
3. Микитась М.Я. Повноваження органів публічної влади у сфері відновлення інфраструктури в Україні. *Право та державне управління*. 2024. № 3. С. 425–433.
4. Микитась М.Я. Публічне управління процесами відновлення в Україні: правові процедури планування, фінансування і моніторингу. *Правові новели*. 2023. № 20. С. 347–355.
5. Микитась М.Я. Адміністративно-правові процедури державного і громадського контролю у сфері фінансування та реалізації заходів з відбудови інфраструктури України. *Право і суспільство*. 2024. № 4. С. 850–858.
6. Микитась М.Я. Відновлення інфраструктури як об'єкт адміністративно-правового регулювання: поняття, структура, ознаки. *Права людини та публічне врядування* : матеріали VIII Міжнародного правничого форуму, м. Чернівці, 30 травня 2025 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2025. С. 526–533.
7. Микитась М.Я. Еволюція адміністративно-правового забезпечення відновлення в Україні: історичний вимір. *Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права* : матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції, м. Кременчук, 5–7 грудня 2024 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 644–651.

АНОТАЦІЇ

Микитась М.Я. Адміністративно-правове регулювання відновлення зруйнованої інфраструктури України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Запорізький національний університет, Запоріжжя, 2025.

У дисертації здійснено комплексне наукове дослідження адміністративно-правового регулювання відновлення зруйнованої інфраструктури України в умовах воєнної агресії та масштабної модернізації системи публічного управління. Розкрито теоретичні засади відновлення інфраструктури як специфічного об'єкта адміністративно-правового впливу, сформульовано його понятійно-категоріальний апарат, визначено зміст, структурні ознаки та роль у забезпеченні публічних функцій держави. Охарактеризовано адміністративно-правовий механізм відбудови, що охоплює принципи, процедури, інструменти координації, нагляду, контролю та юридичної відповідальності.

Проведено історико-правовий аналіз еволюції регулювання інфраструктурної сфери – від ранніх правових форм до сучасного етапу розвитку законодавства незалежної України. Виявлено фрагментарність і несистемність чинної нормативної бази, відсутність єдиного рамкового закону, дублювання повноважень між органами виконавчої влади та недостатню врегульованість процедур експертизи, планування, реалізації й контролю відновлювальних проєктів. Підкреслено, що зазначені прогалини знижують ефективність управлінських рішень та впливають на рівень довіри громадян і міжнародних партнерів.

Доведено необхідність ухвалення єдиного рамкового закону, спрямованого на усунення нормативної фрагментарності, уніфікацію адміністративних процедур, визначення чіткого розмежування повноважень між органами влади та створення стабільної правової основи для реалізації довгострокових відбудовних програм. Аргументовано, що така законодавча рамка дозволить запобігти колізіям, усунути дублювання функцій, забезпечити передбачуваність управлінських рішень і підвищити ефективність стратегічного планування, фінансування, реалізації та моніторингу проєктів реконструкції.

Проаналізовано інституційну архітектуру управління процесами відбудови. Особливу увагу приділено правовому статусу Державного агентства відновлення та розвитку інфраструктури України як ключового суб'єкта реалізації державної політики у цій сфері. Обґрунтовано необхідність його законодавчого закріплення як центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом, а також запропоновано напрями оптимізації компетенції міністерств, посилення координаційних функцій уряду та створення регіональної мережі офісів відновлення відповідно до принципів субсидіарності та децентралізації.

Важливе місце у дослідженні посідає аналіз цифровізації процесів відбудови як чинника трансформації публічного управління. Досліджено потенціал цифрової екосистеми DREAM як інтегрованого інструменту планування, реалізації та моніторингу проєктів, обґрунтовано потребу у нормативному закріпленні її обов'язкового використання. Запропоновано визначити DREAM єдиною державною інформаційною системою управління відбудовою з інтеграцією до «єВідновлення», Prozorro, державних кадастрів та систем фінансового контролю. Доведено, що цифровий аудит, алгоритмічне виявлення ризикових операцій і відкритість даних є критично важливими для забезпечення прозорості та мінімізації корупційних загроз.

Окремий акцент зроблено на процедурних аспектах публічних закупівель у сфері реконструкції. Виявлено нестабільність правового регулювання та недосконалість окремих процедур. Сформульовано пропозицію щодо запровадження спеціального режиму торгів у сфері відбудови, що дозволить поєднати оперативність реалізації проєктів з високими стандартами прозорості.

Досліджено міжнародний досвід післявоєнної реконструкції, на основі якого визначено універсальні чинники успішної відбудови, такі як: інституційна спроможність держави, верховенство права, стратегічне планування, прозорість фінансування, ефективна взаємодія з донорами та

впровадження сучасних управлінських технологій. Обґрунтовано доцільність адаптації цих підходів до українського правового поля, зокрема через створення спеціалізованого офісу координації міжнародної допомоги та імплементацію стандартів FIDIC.

Розкрито роль приватного сектору у післявоєнній реконструкції, наголошено на необхідності розвитку державно-приватного партнерства, запровадження механізмів страхування воєнних ризиків, створення спеціальних економічних режимів для територій відбудови та формування комплексної інвестиційної моделі. Доведено, що стійка відбудова неможлива без залучення приватного капіталу через систему фінансових та податкових стимулів.

Зроблено висновок, що успішна реконструкція зруйнованої інфраструктури України потребує створення цілісної, прозорої та прогнозованої адміністративно-правової моделі, яка поєднує ефективні інституції, сучасні цифрові рішення, міжнародну підтримку та широке залучення місцевого самоврядування. Результати дослідження можуть бути використані у нормотворчій діяльності, у формуванні державної політики у сфері відновлення, підготовці управлінських рішень та вдосконаленні інституційних механізмів публічного управління.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, антикорупційні механізми, державно-приватне партнерство, інституційна архітектура, інфраструктура, міжнародні стандарти реконструкції, післявоєнне відновлення, публічне управління, публічні закупівлі, стратегічне планування.

Mykytas M.Ya. Administrative and legal regulation of the reconstruction of destroyed infrastructure in Ukraine. – Manuscript.

Dissertation for the degree of candidate of legal sciences in the specialty 12.00.07 – administrative law and process; financial law; information law. – Zaporizhzhia National University, Zaporizhzhia, 2025.

The dissertation presents a comprehensive scholarly study of the administrative and legal regulation of the reconstruction of Ukraine's destroyed infrastructure under conditions of armed aggression and large-scale transformation of the public governance system. The research reveals the theoretical foundations of infrastructure reconstruction as a specific object of administrative and legal influence, formulates its conceptual and categorical framework, and determines its content, structural features, and role in ensuring the public functions of the state. The administrative and legal mechanism of reconstruction is characterized, including principles, procedures, and the instruments of coordination, supervision, control, and legal accountability.

A historical and legal analysis of the evolution of infrastructure regulation – from early legal forms to the modern stage of Ukrainian legislation – is conducted. The study identifies the fragmentation and inconsistency of the current regulatory framework, the absence of a unified framework law, duplication of powers among executive bodies, and insufficient regulation of procedures for the assessment, planning, implementation, and oversight of reconstruction projects. It is emphasized that such gaps reduce the effectiveness of governance and undermine public and international trust.

The research substantiates the necessity of adopting a single framework law aimed at eliminating regulatory fragmentation, unifying administrative procedures, clearly delineating competences among public authorities, and creating a stable legal basis for long-term reconstruction programmes. It is argued that such a legislative framework would prevent legal conflicts, eliminate duplication of functions, ensure predictability of decision-making, and enhance the effectiveness of strategic planning, financing, implementation, and monitoring of reconstruction projects.

The institutional architecture of reconstruction governance is analyzed, with particular attention paid to the legal status of the State Agency for Restoration and Infrastructure Development of Ukraine as the key body responsible for implementing state policy in this field. The dissertation substantiates the need to legislate its status as a central executive body with a special mandate and proposes directions for optimizing ministerial competences, strengthening governmental coordination, and establishing a regional network of restoration offices in accordance with the principles of subsidiarity and decentralization.

Significant attention is devoted to the digitalization of reconstruction processes as a factor transforming public governance. The study examines the potential of the DREAM digital ecosystem as an integrated tool for planning, implementing, and monitoring reconstruction projects and substantiates the need for its mandatory use to be formally enshrined in legislation. It is proposed to designate DREAM as the single state information system for reconstruction management, integrating it with “eVidnovlennia”, Prozorro, state cadastres, and financial control systems. The research demonstrates that digital auditing, algorithmic risk detection, and data openness are critical for ensuring transparency and mitigating corruption risks.

A separate focus is placed on procedural aspects of public procurement in reconstruction. The instability of the regulatory framework and the deficiencies of existing procedures are identified. The study proposes the introduction of a specialized procurement regime tailored to reconstruction needs that combines operational efficiency with high standards of transparency.

The dissertation analyses international experience in post-war reconstruction and identifies universal factors of successful recovery: institutional capacity, the rule of law, strategic planning, financial transparency, effective donor coordination, and the use of modern management technologies. The relevance of adapting these approaches to the Ukrainian context is substantiated, particularly through the creation of a specialized office for coordinating international assistance and the implementation of FIDIC standards.

The role of the private sector in post-war reconstruction is explored, with emphasis on the development of public-private partnerships, mechanisms for insuring war-related risks, creation of special economic regimes for reconstruction territories, and formation of a comprehensive investment framework. It is demonstrated that sustainable recovery is impossible without attracting private capital through financial and tax incentives.

The study concludes that successful reconstruction of Ukraine's destroyed infrastructure requires the establishment of a coherent, transparent, and predictable administrative and legal model that combines effective institutions, modern digital solutions, international support, and the active involvement of local self-government. The results of the research may be used in law-making, in shaping state policy on reconstruction, in the preparation of governance decisions, and in improving institutional mechanisms of public administration.

Key words: *administrative and legal regulation, anti-corruption mechanisms, infrastructure, institutional architecture, international reconstruction standards, post-war reconstruction, public governance, public procurement, public-private partnership, strategic planning.*

Підписано до друку 19.11.2025. Формат 60х90/16. Папір офсетний.
Друк цифровий. Умовн. друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № 1155.
Видавництво і друкарня – Видавництво «Юридика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглєзі, 6/1
Телефони: +38 (095) 934-48-28, +38 (097) 723-06-08
E-mail: mailbox@juridica.od.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7653 від 18.08.2022 р.